

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang VIII, Nr. 204

Parasjat Kie Tavo

16 Eloel 5769
4/5 september 2009

Fascinerende mystieke inzichten
Door Rabbi Aba Wagensberg

Kie Tavo (Deuteronomium 26:1-29:8)

Een hardop gebed

Met de groeten uit de heilige stad Jeruzalem!

In de parasja van deze week wordt de mitswa van de „eerste vruchten” besproken. Een Jood die grond bezit in Israëel en daarop producten verbouwt – met name de zeven soorten waarvoor het Land Israëel geprezen wordt – moet het eerste van zijn oogst in een mand verzamelen en dat meenemen naar de Tempel, waar een speciale ceremonie plaats zal vinden (zie Deuteronomium 26:2). Deze parasja wordt altijd gelezen vóór het begin van de Selichot – de gebeden voor vergiffenis die [door de Asjkenazische Joden] in de week vóór Rosj Hasjana gezegd worden [Sefardische Joden beginnen hier al mee vanaf Rosj Chodesj Eloel]. Wat is de boodschap van deze parasja, en hoe helpt het ons voor te bereiden op de Selichot?

De Midrasj (Tanchoema 1) zegt dat Mosjé in een profetie zag dat de Tempel verwoest zou worden in de toekomst, en dat de mitswa van de eerste vruchten niet langer vervuld zou kunnen worden. In antwoord hierop stelde Mosjé drie dagelijkse gebeden in, om deze dienst te vervangen. Deze verklaring van de midrasj is frapant, daar de Talmoed (Berachot 26b) leert dat onze drie dagelijkse gebeden werden ingesteld door de Aartsvaderen. Hoe kunnen we deze tegenstrijdigheid verklaren? Was het Mosjé of waren het de Aartsvaderen die ons huidige systeem van gebeden ingesteld hebben?

En voorts, de Tora leert ons dat de bepaalde uitspraak gedaan moet worden door degene die de eerste vruchten brengt: „Dan zul je antwoorden en zeggen: „Een Arameeër vernielde mijn voorvader...” (Deut. 26:5). Rasji citeert Sota 32b, en legt uit dat de woorden „je zult antwoorden” betekenen dat men het met luide stem moet zeggen. Hoe is deze interpretatie verkregen? Volgens de Sifteï Chachamiem (9) is de letterlijke betekenis van „je zult antwoorden” alleen logisch als iemand anders eerst iets gezegd heeft, waarop een antwoord gegeven moet worden. In dit geval echter heeft niemand nog iets gezegd. Daarom verklaren onze Geleerden dat de woorden „je zult antwoorden” betekenen dat we de voorgeschreven woorden met luide stem moeten verkondigen.

Deze interpretatie geeft een probleem. De Talmoed (Berachot 24b) leert dat iemand die zijn stem verheft in gebed beschouwd wordt alsof hij weinig geloof heeft in G-d! Rasji verklaart dat als iemand hardop bidt, dat aantoonde dat hij niet gelooft dat G-d zijn gefluister duidelijk kan horen. In de praktijk volgen Joden deze mening (Orach Chaim 101:2, Misjna Broera 7). Wanneer wij onze stem niet mogen verheffen in gebed, hoe kunnen onze Geleerden dat dan specifiek eisen als we de eerste vruchten brengen?

De commentator Chanoekat HaTora gaat op dit onderwerp in en zegt dat er twee categorieën van gebed zijn. De eerste categorie is het dagelijkse gebed, die de drie standaardelementen van lof, verzoek en dank bevat. De tweede categorie is een gebed dat expliciet getuigt dat G-d onze gedachten hoort. Er is een voor de hand liggend verschil tussen deze twee categorieën. Het is verboden om onze stemmen te verheffen als we bidden volgens de eerste categorie, want ons volume kan geïnterpreteerd worden als een bewijs van gebrek aan geloof. Maar als we bidden volgens de tweede categorie, en daarbij expliciet verklaren dat G-d onze gedachten hoort, dan kan Hij zeker ook ons gefluister horen! Dus dan is het geoorloofd om onze stemmen te verheffen, want dan zal dat niet tot onjuiste gedachten aanleiding geven.

Twee Categorieën van gebeden

Dit helpt ons een schijnbaar verkeerde voorstelling van de ceremonie van de eerste vruchten te verklaren. Degene die de vruchten brengt moet zeggen: „Een Arameeër (Lavan) vernielde mijn voorvader (Jaäkov).” Maar historisch gezien is dat niet waar! Als Lavan Jaäkov niet vermoord heeft, waarom zou Tora ons dan gebieden te zeggen dat hij dat wel deed? Rasji verklaart (Deut. 26:5), gebaseerd op Sifri en de Jeruzalemse Talmoed 1:1) dat Lavan Jaäkov en zijn hele familie *wilde* vernietigen. Daar voor de niet-Joodse volken geldt dat hun slechte gedachten en bedoelingen dezelfde status hebben als slechte daden, werd Lavans bedoeling om Jaäkov te vermoorden beschouwd als een daadwerkelijke moord. Daarom geldt, dat als een Jood zegt: „Een Arameeër vermoordde mijn voorvader,” dan zegt hij in feite dat G-d de gedachten van een mens hoort! Daarom valt dit gebed onder de tweede categorie van gebeden, en mag het hardop gezegd worden.

Wanneer het eenmaal is toegestaan om onze stem in gebed te verheffen, is het ook beter dat daadwerkelijk te doen. De Aroech HaSjoelchan (Orach Chaim 101:8) [dit is niet de Sjoelchan Aroech!] zegt dat de verheffing van onze stemmen in gebed onze harten doet ontwaken. Bovendien kunnen we veronderstellen dat hardop bidden helpt om onze remmingen te bevrijden, hetgeen de woorden die wij zeggen, op een hoger plan brengen.

Het idee van de twee categorieën van gebeden lost ook de vraag op wie de dagelijkse gebeden als vervanging voor de dienst van de eerste vruchten heeft ingesteld. Gebaseerd op de Talmoed (Eroevien 16b), waar ons geleerd wordt: „Zowel deze als die zijn de woorden van de levende G-d,” kunnen we suggereren dat beiden, zowel Mosjé, als OOK de Aartsvaderen onze dagelijkse gebeden hebben ingesteld. De Aartsvaderen hebben de gebeden van de eerste categorie ingesteld, die verboden zijn om hardop te zeggen. Mosjé stelde de tweede categorie in, waarin we expliciet G-ds alwetendheid verklaren.

De Amida – Sjemonee Esree – dat door de Aartsvaderen is ingesteld, wordt inderdaad zachtjes gezegd. Maar wanneer ervaren we Mosjé's type gebed? Eén voorbeeld zijn de Selichot, waarin we G-d om vergiffenis vragen niet alleen voor onbehoorlijke handelingen en uitlatingen, maar ook voor onjuiste gedachten. Om vergiffenis te vragen voor onjuiste gedachten staat gelijk aan de erkenning dat G-d die gedachten kent. En dus is het toegestaan onze stemmen te verheffen. Volgens sommige gewoonten worden Selichot bovendien onmiddellijk na de Amida gezegd, waarbij de Aartsvaderen (het stille gebed) naast Mosjé (oprecht geroep om vergiffenis) gesteld worden.

In ieder geval hebben we nu gezien hoe de parasja van deze week verband houdt met de Selichot. Wanneer we lezen over het gebed dat uitgesproken wordt over de eerste vruchten, bereiden we ons voor op G-d aan te roepen. Selichot worden ook hardop gezegd, om onze emoties op te wekken. Zij behoren tot de tweede categorie van gebeden – de categorie van Mosjé – waarin we worden aangemoedigd onze stemmen te verheffen tot G-d en onze harten op te wekken tot een hoger niveau van verbinding.

Mogen wij allen onze stemmen zodanig in gebed verheffen, zodat we door waarlijk te bedoelen en te voelen wat we zeggen, onszelf opwekken om dichterbij G-d te komen. Mogen we door deze verdienste volledig vergeven worden en het verdienen de luide tonen van de sjofar te horen, die de bouw van de Derde Tempel aankondigen, waar we eens weer de eerste vruchten naar toe kunnen brengen.

(Met toestemming overgenomen van Aish.com)

Chassidische wijsheden

Iemand die bidt zonder gevoel is als iemand die zand, kalk en stenen ophoopt, maar zonder water. Hoe denkt hij dat ze aan elkaar te kunnen cementeren?

Rabbin Arjee Leib, de Grootvader van Sjepoli

Ontzag zonder liefde is onvolmaakt. Liefde zonder ontzag is waardeloos.

Rabbin Aharon uit Karlin

Overzicht Kie Tavo

Wanneer Bnei Jisraël in het Land Israël woont, moeten de eerste vruchten van het land naar de Tempel gebracht worden en aan de *kohen* gegeven worden in een ceremonie die de erkenning uitdrukt dat het Hasjem is die de Joodse historie door alle eeuwen vaststelt. Deze passage vormt een van de centrale thema's van de Haggada, die wij lezen op de *Seder*-avond van *Pesach*. Op de laatste dag van *Pesach* van het vierde en zevende jaar van de zevenjarige *sjemita*-cyclus, moet men verklaren dat werkelijk de tienden verdeeld te hebben onder de daarvoor in aanmerking komende personen en op de voorgeschreven manier. Met deze mitswa, concludeert Mosjé de geboden die G-d hem gezegd heeft te geven aan het Joodse Volk. Mosjé vermaant hen te wandelen over de wegen van Hasjem, want zij zijn het uitverkoren volk van Hasjem. Wanneer Bnei Jisraël de Rivier Jordaan overtrekken, moeten zij zich opnieuw tot Tora verplichten. Reuzachtige stenen moeten worden opgericht en de Tora moet daarop worden geschreven in de zeventig talen van de wereld, en zij moeten vervolgens worden overdekt met een dun laagje pleisterkalk. De helft van de stammen zal gaan staan op de Berg Gerizim en de andere helft op de Berg Eval, en de Levieten zullen gaan staan in de valei tussen beide bergen in. Daar zullen de Levieten 12 geboden citeren en heel het volk zal daarop antwoorden met "*amein*", zowel op de zegeningen als op de vervloeking. Mosjé vertelt dan tot in details welke zegeningen op Israël zullen rusten. Deze zegeningen zijn zowel fysiek als spiritueel. Echter, Mosjé schildert een schril beeld van vernietiging, die het Joodse Volk zal treffen, wanneer het zich niet aan Tora houdt, en die uiteindelijk zal resulteren in ballingschap en omzwervingen tussen de volken van de wereld.

Door Ohr Somayach in Jeruzalem, Israël

©1998 Ohr Somayach International - Alle rechten voorbehouden

Hafatara van Kie Tavo (Jesjahoe 60:1-22)

Door Jacob Salomon

**„Sta op en schijn, want je licht is gekomen en de luister van Hasjem schijnt op jou” (Jesjahoe 60:1).
„De geringste zal tot duizend worden en de jongste wordt een machtig volk. Ik, G-d, zal het ter zijner tijd verhaasten” (ibid. 22).**

De Haftara wordt verlicht door een extreem krachtige en doordringende taal, die bijna van de bladzijde afspringt. De tekst drukt de Messiaanse climax uit van het zeer lange Boek Jesjahoe. Jesjahoe was een profeet: iemand die persoonlijk het woord van G-d ontving en dat overbracht naar het volk. Jesjahoe zelf leefde omstreeks 720 VGJ. Dat was toen de beide koninkrijken van Israël en Jehoeda door een spirituele en morele afdaling gingen. Als gevolg daarvan voorzag hij in zijn vroege profetieën –boodschappen direct van G-d – de ballingschap van zowel het Noordelijke Koninkrijk (welke plaatsvond tijdens zijn leven), als uiteindelijk het Zuidelijke Koninkrijk van Jehoeda.

De scene uit het middelste deel van Jesjahoe speelt zich ongeveer 150 jaar later af, en handelt over het einde van de Babylonische ballingschap. De tekst noemt Cyrus II, keizer van de Meden en de Perzen, met name. G-d verklaart dat hij Zijn herder en Zijn gezalfde is (44:28 en 45:1). Na deze verklaring keren sommigen van de Joden terug, fysiek en spiritueel, om het zwaar verwoest Heilige Land weer op te bouwen. De laatste elf hoofdstukken van het Boek – waarin de tekst van deze Haftara voorkomt – handelen over de uiteindelijke verlossing en het einde van de Diaspora: wanneer „heel Israël zal voortkomen uit de volken van de verstrooiing en zich zullen herverzamen op G-ds heilige berg in Jeuzalem” (66:20).

Het boek Jesjahoe bevat diep inspirerende woorden van aanmoediging, die zowel op de Israëlieten als op de hele wereld van toepassing zijn. Er wordt, zoals in deze Haftara, herhaling benadrukt dat de ballingschappen van de Joden en de G-ddelijke straffen tijdelijk zullen zijn en dat G-d uiteindelijk Zijn volk zal verlossen en hen permanent zal vestigen in Zijn Land, met eer, in voorspoed en met wereldwijde invloed.

De profeet richt zich in de Haftara tot Jeruzalem en verzekert haar dat er een einde komt aan haar lijden, zowel in fysiek als spiritueel opzicht.

KIE TAVO

26 ¹ Wanneer je het land binnenkomt dat Hasjem, je G-d je als erfgoed geeft, en je hebt het in bezit genomen en je er gevestigd, ² dan neem je van het eerste van alle vruchten die je binnen haalt van de grond van het land dat Hasjem, je G-d, je geeft, en die doe je in een mand en dan ga je naar de plaats die Hasjem, je G-d, zal uitkiezen, om daar Zijn Naam te vestigen. ³ En wanneer je bij de priester gekomen bent, die er in die dagen zal zijn, dan moet je tegen hem zeggen: „Hiermee verklaar ik heden voor Hasjem, uw G-d, dat ik gekomen ben in het land dat Hasjem aan onze voorouders gezworen heeft aan ons te zullen geven.” ⁴ Dan zal de priester de mand uit je hand nemen en die voor het altaar van Hasjem, je G-d, zetten. ⁵ Dan moet je uitroepen voor Hasjem, je G-d: „Als Arameeër dreigde mijn vader verloren te gaan, maar hij daalde af naar

1. Wanneer je gekomen bent... en je hebt het in bezit genomen – Dit leert ons dat we niet verplicht waren om de eerstelingen te brengen, voordat het land veroverd en verdeeld was (*Rasji*).

Daar de vorige afdeling eindigde met de opdracht om Amalek uit te roeien als je tot rust gekomen bent in het land [zie 25:19], zo introduceert deze afdeling een aantal mitswot die pas verplicht worden wanneer het land in bezit was genomen, zoals het brengen van de eerste vruchten naar de Tempel, het verdienen van de landbouwproducten en het schrijven van Tora op de stenen, het bouwen van een altaar en het uitspreken van de zegeningen en vloeken op de bergen Gerizim en Eval (*Ibn Ezra*).

2. Van het eerste van alle vruchten – Dus niet *alle* eerste vruchten, want niet op alle eerste vruchten rust de plicht om de eerstelingen af te zonderen, maar dat geldt alleen voor de zeven soorten [waarvoor het Land geroemd wordt], want hier wordt gezegd ‘het land’ en in Devariem 8:8 wordt gezegd: „een land van tarwe en gerst, enz.” En zoals het daar gaat over de zeven vruchten waarvoor het land geprezen wordt, zo geldt het ook hier voor het voortreffelijke van het Land Israël, hetgeen de zeven soorten zijn (*Rasji*, op basis van Sifré en Menachot 84b).

Van het eerste – Iemand gaat het veld in en ziet een vijg die vroegrijp is. Hij bindt daar een strootje omheen als teken en zegt: „Dit is een eersteling” (*Rasji*).

Naar de plaats die Hasjem, je G-d zal uitkiezen – Na de bouw van de Tempel mochten de eerste vruchten alleen daar naartoe gebracht worden, maar voor die tijd moesten ze gebracht worden naar Sjilo, Nov en Givon, waar het Misjkan tijdelijk stond (*Ramban*).

3. Die er in die dagen zal zijn – Je hebt niemand anders dan de priester die er in jouw dagen is, hoe dan ook (*Rasji*).

Je mag het alleen geven aan de priesters die op die dag dienst doen in de Tempel (*Ramban*).

En dan moet je tegen hem zeggen – Om te laten zien dat je niet ondanbaar bent voor het goede [dat je gekregen hebt] (*Rasji*).

Hiermee verklaar ik heden – Eénmaal per jaar, en geen tweemaal (*Rasji*). D.w.z., dat als men eenmaal de eerstelingen naar de priester gebracht heeft en de verklaring heeft afgelegd, en later in dat jaar brengt men van een andere oogst weer eerstelingen, dan zegt men die verklaring niet nog eens (*Mizrachi*).

Door zijn eerste vruchten naar het Beit HaMikdasj te brengen toont de Jood zijn dank aan Hem, dat Hij Zijn eed aan de voorvaderen, om hun nakomelingen het land te geven, is nagekomen (*Ramban*).

4. Dan zal de priester de mand uit je hand nemen – Om er een beweging mee te maken. De priester legt zijn hand onder de hand van de eigenaar en maakt daar zo een beweging mee (*Rasji* op basis van Soeka 47b).

5. Dan moet je uitroepen – [Hebr.: וַיְנַחֵם – *weänita*.] Dit is een uitdrukking voor het verheffen van de stem (*Rasji*).

Hij daalde af naar Egypte – En daarna zijn er nog anderen gekomen om ons te vernietigen, want na dit [na deze ontmoeting met Lavan] daalde Jaäkov af naar Egypte (*Rasji*).

Met weinig mensen – Met zeventig personen (*Rasji*).

Is Arameeër was mijn vader – Hier worden de weldaden van de Alomtegenwoordige vermeld (*Rasji*).

De Hebreeuwse woorden *Arammi oved avi* – die wij hier vertaald hebben met: „Als Arameeër dreigde mijn vader verloren te gaan” – kunnen ook betekenen: „De Arameeër trachtte mijn vader te vernietigen,” en dat wordt geïnterpreteerd als te slaan op de pogingen van Lavan de Arameeër, om Jaäkov kwaad te doen. Zo lezen we in de Pesach-Haggadda (die verschillende pagina’s van commentaar wijdt aan de verklaring van de *bikkoeriem*): „Kijk eens wat Lavan de Arameeër onze vader Jaäkov wilde aandoen! Paro veroordeelde alleen maar de jongens, maar Lavan wilde iedereen uitroeien.”

Als Arameeër was mijn vader – Lavan wilde alles en iedereen uitroeien, toen hij Jaäkov achtervolgde, en omdat hij van plan was dat te doen, rekent de Alomtegenwoordige het hem aan alsof hij dat inderdaad gedaan heeft, want bij de volkeren van de wereld rekent de Heilige, geloofd zij Hij, de slechte gedachten als een daad aan (*Rasji*). [D.w.z., dat als zij iets slechts van plan zijn, en de uitvoering van hun slechte plannen wordt verhinderd door omstandigheden buiten hun wil, dat wordt hen dat aangerekend alsof ze die plannen hebben uitgevoerd, maar als ze zelf tot de conclusie zijn gekomen dat hun plannen slecht zijn en ze die daarom niet uitvoeren, dat worden hen die plannen niet aangerekend (zie *Rasji* op Kiddoesjien 40a).]

De commentatoren hebben een aantal interessante verklaringen naar voren gebracht over de vraag wanneer en hoe Lavan probeerde het volk Israël te vernietigen. De meest fundamentele verklaring is dat het slaat op zijn wens om Jaäkov te dwingen om bij hem in Charan te blijven, of om ten minste zijn vrouwen en 11 zonen daar achter te laten, wanneer hij

Egypte en verbleef daar met weinig mensen en hij werd daar tot een groot, machtig en talrijk volk. ⁶ Toen mishandelden de Egypternaren ons en onderdrukten ons en legden ons zware arbeid op. ⁷ Hierop schreeuwden wij het uit tot Hasjem, de G-d van onze voorouders en Hasjem hoorde onze stem en zag onze ellende en onze zorgen en onze verdrukking. ⁸ Hierop voerde Hasjem ons uit Egypte met sterke hand en met uitgestrekte arm en met grote verschrikkingen en met tekens en met wonderen. ⁹ Hij bracht ons naar deze plaats en gaf ons dit land, een land dat overvloeit van melk en honing. ¹⁰ En zie hier, nu heb ik de eerstelingen van de vruchten van de bodem gebracht, die U, Hasjem, mij gegeven heeft.” Dan moet je het voor Hasjem, je G-d plaatsen, en je neerwerpen voor Hasjem, je G-d. ¹¹ Verheug je dan over al het goede dat Hasjem, je G-d, jou en je huisgezin gegeven heeft, jij en de Leviet en de vreemdeling, die zich bij jou bevindt.

¹² Wanneer je klaar bent met het vertienden van het gehele tiende van je opbrengst in het derde

(in Genesis 31:43) beweert: „De dochters [dat zijn Lea en Rachel] zijn mijn dochters en de zonen zijn mijn zonen, het vee is mijn vee en alles wat je ziet is van mij.” Wanneer hij daarin geslaagd was, zou er geen Joods volk zijn geweest.

Een andere verklaring is dat hij het plan had om Eliëzer te vergiften, om zo te voorkomen dat Rivka met Jitschak zou trouwen [in welk geval Jaäkov nimmer zou zijn geboren (zie het verhaal over de reis van Eliëzer in *Parasjat Chajei Sara*)]. Nog een andere verklaring is dat het slaat op Lavans misleiding van Jaäkov door hem eerst met Lea te laten trouwen, in plaats van met de door Jaäkov uitgekozen bruid Rachel, hetgeen de situatie creëerde, waarin Jaäkov Joseef als zijn eerst geborene en leider van zijn zonen beschouwde, terwijl in werkelijkheid het leiderschap toebehoorde aan de zonen van Lea. Dit leidde tot het tragische schisma, dat het Joodse volk voor het grootste deel van zijn geschiedenis in tweeën scheurde.

7. En (Hij) zag onze ellende en onze zorgen – „onze ellende,” dat is de verandering van een normaal huwelijksleven; „onze zorgen,” om onze zonen die Paro wilde laten verdrinken (Haggada van Pesach).

9. En Hasjem voerde ons uit Egypte... naar deze plaats en gaf ons dit land – Hoort de volgorde niet omgekeerd te zijn? De Tempel werd honderden jaren, nadat de Israëlieten onder Jehosjoea bezit hadden genomen van het land, door Koning Sjlomo in Jeruzalem gebouwd. De juiste volgorde zou daarom zijn: „Hij gaf ons dit land en bracht ons naar deze plaats”!

Maar we hebben hier een aanwijzing voor wat de *Targoem Jonatan* vertelt: dat op de eerste dag Pesach (toen wij nog in Egypte waren) de Israëlieten op „arendsvleugelen” gedragen werden (zie Exodus 19:4) naar de Tempelberg, waar zij het Pesachoffer brachten (*Eets Chaim*). En **deze plaats** is het Heiligdom (*Rasji*).

En gaf ons dit land – Naar de letterlijke betekenis ervan (*Rasji*). [Elders (in zijn commentaar op Jesjahoe 26:10) interpreteert *Rasji* het woord *haärets* – land – als ‘Jeruzalem en het Heiligdom,’ maar omdat hier sprake is van ‘deze plaats’ en ‘dit land’ interpreteert hij het hier volgens zijn letterlijke betekenis.]

10. Dan moet je het plaatsen – Dit betekent dat hij [de eigenaar] de mand weer terugneemt, nadat de priester er een beweging mee gemaakt heeft en hem in zijn hand houdt wanneer hij de verklaring aflegt, waarna hij er weer een beweging mee maakt [voordat hij de mand weer voor het altaar zet, zoals het vers zegt] (*Rasji*).

11. Verheug je dan over al het goede – Op grond hiervan zegt men: men zegt de verklaring over de eerstelingen alleen in een tijd van vreugde, d.w.z., tussen Sjavoet en Soekot, wanneer men zijn landbouwoogst en zijn vruchten en zijn wijn en zijn olie inzamelt. Maar na het Soekotfeest brengt men wel de eerstelingen, maar spreekt die verklaring niet uit.

Verheugen je dan... jij en de Leviet en de vreemdeling – Wanneer men eet en drinkt [op de feestdagen], moet men de vreemdeling en de wees en de weduwe en andere ongelukkige behoeftigen ook te eten geven. Maar wie zijn voordeur sluiten en feest viert en drinkt en eet met zijn kinderen en zijn vrouw maar de armen niet helpt, die heeft geen feestvreugde, maar vreugde van zijn maag... (*Misjna Tora, Hilchot Jom Tov* 6:18).

Jij en de Leviet – Ook de Levieten zijn [de mitsva van] de eerstelingen verplicht, wanneer zij in hun steden geplant hebben (*Rasji*).

En de vreemdeling die zich bij jou bevindt – Hij brengt de eerstelingen wel, maar zegt de verklaring niet, want hij kan niet zeggen dat het „aan onze voorouders gegeven heeft” (*Rasji*).

12. Wanneer je klaar bent met het vertienden van het gehele tiende van je opbrengst in het derde jaar – De tijd voor het wegruimen en de verklaring is vastgesteld voor de dag vóór Pesach van het vierde jaar, want er is gezegd (Devariem 14:28): „Na verloop van drie jaar zul je het te voorschijn halen.” Hier wordt gezegd: „na verloop,” en in Devariem 31:10 wordt gezegd: „na verloop van zeven jaar” moet er worden opgeroepen. Daar is het na na verloop van zeven jaar na een feest, dus ook hier moet het zijn na verloop van drie jaar na een feest. Maar daar staat: ‘na het Soekotfeest,’ dus misschien moet het hier ook zijn na het Soekotfeest? Daarom staat er hier: „Wanneer je klaar bent met het vertienden van het gehele tiende van je opbrengst in het derde jaar,” dat wil zeggen op het feest waarop je klaar bent met het afzonderen van de tienden, en dat is Pesach. Want er zijn vele bomen die na Soekot geplukt worden, en het gevolg is dat het afzonderen van de tienden van het derde jaar pas klaar is met Pesach van het vierde jaar. En ieder die tot die tijd gewacht heeft met het afzonderen van zijn tienden, die wordt door Tora verplicht het uit zijn huis weg te ruimen. [D.w.z., hij moet de tienden nu afzonderen.]

jaar, het jaar voor het tiende, en als je het gegeven zult hebben aan de Leviet, de vreemdeling, de wees en de weduwe, zodat zij kunnen eten binnen jouw poorten en zich verzadigen. ¹³ Dan zul je zeggen voor Hasjem je G-d: „Ik heb het heilige weggeruimd uit het huis en ik heb het ook gegeven aan de Leviet en aan de vreemdeling, de wees en de weduwe, overeenkomstig Uw gebod, dat U mij gegeven heeft; ik heb van Uw geboden niets overtreden en niets vergeten, enz.” ¹⁴ Ik heb er tijdens mijn rouw niet van gegeten en ik heb het niet weggeruimd in onreinheid en ik heb er niets van weggegeven aan een dode. Ik heb geluisterd naar de stem van Hasjem, mijn G-d, ik heb gedaan wat U mij geboden heeft. ¹⁵ Zie neer vanuit Uw heilige woning, vanuit de Hemel, en zegen Uw volk Israël en de grond die U ons heeft gegeven, zoals U aan onze voorouders heeft gezworen, een land overvloeiend van melk en honing.

Het jaar voor het tiende – Dit betreft een jaar waarin men slechts eenmaal een tiende van de twee tienden moet afzonderen die voor de beide voorafgaande jaren gelden. [Want in het eerste en tweede jaar van de *sjemitta*-cyclus moet men tweemaal een tiende afzonderen.] De eerste tiende voor de Levieten, zoals er geschreven staat (in Bemidbar 18:26): „Wanneer jullie van de Isaëlieten een tiende aannemen,” en het tweede tiende [dat door de eigenaar in Jeruzalem gegeten moet worden], zoals er geschreven staat (Devariem 14:23): „Je zult het eten voor Hasjem, je G-d... het tiende van je graan, je wijn en je olie.” Dat zijn dus twee tienden. Nu wordt je hier geleerd dat men in het derde jaar maar één van deze twee tienden hoeft af te zonderen, en welk is dat? Dat is *maäser risjon* – het eerste tiende [dat men aan de Levieten moet geven]. En inplaats van het tweede tiende moet men *maäser anie* – het tiende voor de armen – geven, want hier wordt gezegd: „Als je het gegeven zult hebben aan de Leviet.” Dat is het eerste tiende. Voor „de vreemdeling, de weduwe en de wees,” dat is het tiende voor de armen.

Zodat zij kunnen eten en zich verzadigen – Geef hen genoeg, zodat zij zich daarmee kunnen verzadigen. En men geeft aan de arme van het graan niet minder dan een halve *kav* tarwe, enz. (*Rasji*). [1 *kav* = ± 1,4 liter.]

13. Dan zul je zeggen voor Hasjem, je G-d – Belijd dat je je tienden gegeven hebt.

Ik heb het heilige weggeruimd uit het huis – Dit is het tweede tiende en de boomvruchten van het vierde jaar. [Want de boomvruchten van het vierde jaar na de planting van de boom moeten in Jeruzalem in reinheid gegeten worden, net als de *maäser sjenie* – de tweede tiende, en daarom worden ze „het heilige” genoemd.] En het leert je dat als men zijn tienden van de eerste twee jaren heeft laten liggen, en die niet naar Jeruzalem heeft gebracht, men ze daar nu naartoe moet brengen.

En ik heb het ook gegeven aan de Leviet – Dat is het eerste tiende.

En ook – Om toe te voegen de *troema* [de heffing voor de priesters] en de eerstelingen.

En aan de vreemdeling, de wees en de weduwe – Dat is de *ma'aser anie* [het tiende voor de armen].

Overeenkomstig Uw gebod – Ik heb ze in de juiste volgorde gegeven. Ik heb de heffing voor de priesters niet vooraf laten gaan aan de eerstelingen en niet het tiende voor de Levieten laten voorafgaan aan de heffing voor de priesters, en niet het tweede tiende aan het eerste. De heffing voor de priesters wordt *reisjiet* – het eerste – genoemd, omdat dit het eerste is [dat wordt afgescheiden], zodra de oogst graan geworden is [d.w.z. als het graan op een hoop ligt]. En er staat geschreven (Sjemot 22:28): „De heffing van het rijp geworden graan [de eerstelingen] en de heffing voor de priester zul je niet uitstellen,” en dat betekent: draai de volgorde niet om.

Ik heb van Uw geboden niets overtreden – D.w.z., ik heb niet een tiende van de ene soort afgezonderd voor een andere soort, of van het nieuwe voor het oude (en ook niet van dat wat nog aan de grond vast zit voor dat wat reeds los is van de grond of omgekeerd).

En [ik heb] niets vergeten – Om U te loven bij de afzondering van de tienden (*Rasji*).

14. Ik heb er tijdens mijn rouw niet van gegeten – Hieruit blijkt dat het verboden is voor een rouwende [in het Hebr.: *beönie*. Een *onie* is iemand, wiens naaste familielid overleden, maar nog niet begraven is].

En ik heb het niet weggeruimd in onreinheid – Noch terwijl ik onrein was en dat [tiende] rein, noch terwijl ik rein was en dat [tiende] onrein. En waar wordt hiertegen gewaarschuwd? [Er staat geschreven:] „Je mag het niet eten binnen je poorten” (Devariem 12:17). Hiermee wordt bedoeld het eten in onreine staat, zoals er geschreven staat over dieren die gewijd zijn [als offer voor het Heiligdom] en die ongeschikt verklaard zijn: „Binnen je poorten mogen jullie het eten, de onreine en de reine, enz.” (Devariem 22:15). [Wat men binnen de poorten van zijn eigen stad mag eten, mag men zowel in reine als in onreine toestand eten, terwijl hier staat dat men het niet binnen de poorten van zijn eigen stad mag eten, hetgeen impliceert dat men het niet in onreine toestand mag eten.]

En ik heb er niets van weggegeven aan een dode – Om er voor hem een kist of doodskleren van te maken.

Ik heb geluisterd naar de stem van Hasjem, mijn G-d – Ik heb het gebracht naar het [door U] Uitverkoren Huis.

Ik heb gedaan wat u mij geboden heeft – Ik heb me erover verheugd en en anderen mee blij gemaakt (*Rasji*).

15. Zie neer vanuit Uw heilige woning – Wij hebben gedaan wat U ons bevolen heeft. Doet U nu wat U te doen staat. U heeft immers gezegd: „Wanneer jullie wandelen volgens Mijn voorschriften... dan zal Ik regen op zijn tijd geven (Wajjikra 26:3-4).

Die U ons heeft gegeven, zoals U aan onze voorouders heeft gezworen – Zoals U onze voorouders gezworen heeft dat U het ons zou geven en [welke belofte] U gehouden hebt met het land, overvloeiend van melk en honing (*Rasji*).

¹⁶ Op deze dag gebiedt Hasjem, je G-d, je deze instellingen en rechtsvoorschriften na te komen; en je zult ze in acht nemen en ze met heel je hart en met heel je ziel nakomen. ¹⁷ Je hebt G-d vandaag toegezegd dat Hij jouw G-d zal zijn en dat je Zijn wegen zult volgen en Zijn voorschriften en Zijn geboden zult nakomen en naar Zijn stem zult luisteren. ¹⁸ En Hasjem heeft je toegezegd dat je Hem tot een dierbaar volk zult zijn, zoals Hij tegen jullie gesproken heeft en dat je al zijn geboden in acht zult nemen. ¹⁹ Hij zal je hoog verheffen boven alle volken die Hij geschapen heeft, tot eer, roem en glorie, en zodat je een heilig volk zult zijn voor Hasjem, je G-d, zoals Hij gezegd heeft.

16. Op deze dag gebiedt Hasjem, je G-d, je – Elke dag zullen ze nieuw zijn in jouw ogen, alsof zij jou die dag werden bevolen (*Rasji*).

Hiermee eindigde Mosjé met hen de Tora uit te leggen en had hij alle nieuwe geboden, die Hasjem hem bevolen had bekend te maken, verkondigd. Dat is de betekenis van dit vers, want hij had nu alles aan hun verteld (*Ramban*).

En je zult ze nakomen en in acht nemen – Een stem uit de Hemel zegent hem: „Je hebt de *bikkoeriem* [de eerste vruchten] vandaag gebracht, daarom zul je ook volgend jaar deze verdienste hebben (*Rasji*).

17-18. En je hebt toegezegd... heeft je toegezegd – Er is geen duidelijk bewijs in de Heilige Schrift voor de betekenis van deze woorden, maar mij lijkt het een uitdrukking voor afzonderen en afscheiden: Je hebt [G-d] voor jezelf apart gezet van de vreemde goden, om voor jou een G-d te zijn, en Hij heeft jou voor Zich afgezonderd van de [andere] volken van de aarde, om voor Hem een dierbaar volk te zijn. (En ik heb hiervoor een bewijs gevonden: het is een uitdrukking van verheerlijking, zoals in [het vers Psalmen 94:4]: „Alle booswichten verheerlijken zichzelf.”) (*Rasji*). [De woorden tussen haakjes staan niet in alle edities, mogelijk zijn die door anderen later ingevoegd.]

Je hebt toegezegd – Dit betekent: „Daar jullie de hele Tora voor jezelf geaccepteerd hebben met al haar interpretaties, details en nieuwe bekendmakingen, hebben jullie G-d zodanig vergroot en verheven, dat Hij alleen jullie G-d zal zijn en dat jullie op geen andere manier een andere god zullen aanbidden (*Ramban*).

18. Dat je Hem tot een dierbaar volk zult zijn – Het Joodse volk is uniek tussen de volken van de wereld: zij werden niet tot een volk gesmeed op het moment dat zij hun eigen land kregen of een gemeenschappelijke cultuur of taal ontwikkelden, maar op de dag dat zij zich verplichtten zich aan Tora te houden... (Rabbin Samson Raphael Hirsch).

Zoals hij tegen jullie gesproken heeft – [In Sjemot 19:5:] „Dan zullen jullie mij het dierbaarst zijn (*Rasji*).

Je hebt G-d vandaag toegezegd dat Hij jouw G-d zal zijn ... En Hasjem heeft je toegezegd dat je Hem tot een dierbaar volk zult zijn – Het gebeurde dat Miriam, de dochter van Tanchoem met haar zeven zonen krijgsgevangen was genomen. Wat deed de tiran? Hij zette hen ieder apart gevangen. Daarna bracht hij de eerste zoon naar buiten en zei tegen hem: „Buig voor de afgod, zoals je broer gedaan heeft.” Hij antwoordde: „G-d verhoede! Mijn broer heeft niet gebogen en ik zal dat ook niet doen.” „Waarom niet?” „Omdat er geschreven staat in Tora (Ex. 20:2): *Ik ben de Eeuwige, je G-d.*” Daarop gaf de koning bevel om hem te doden.

Nu bracht hij de tweede zoon naar buiten en zei tegen hem: „Buig voor de afgod...” enz. [ook hij weigerde] Omdat er geschreven staat (Ex. 20:3): *Je zult geen andere god voor Mij hebben.*” De koning gaf opdracht ook hem te doden.

Hij bracht de derde zoon naar buiten [die ook weigerde] „Omdat er geschreven staat in onze Tora (Ex. 22:19): *Wie offert voor vreemde goden, zal vernietigd worden.*” De koning beval dat hij gedood zou worden.

Hij bracht de vierde zoon naar buiten [die weigerde] „Omdat er geschreven staat in onze Tora (Ex. 34:14): *Je zult niet buigen voor een vreemde god.*” De koning gaf opdracht hem te doden.

Hij bracht de vijfde zoon naar buiten [die weigerde] „Omdat er geschreven staat in onze Tora (Deut. 4:39): *Je zult heden weten en je ter harte nemen dat de Eeuwige de Godheid is in de Hemel boven en beneden op de aarde, er is niets anders.*” De koning gaf opdracht dat hij zou worden gedood.

Hij bracht de zesde zoon naar buiten [die weigerde] „Omdat er geschreven staat in onze Tora (Deut. 6:4): *Hoor Israel, Hasjem is onze G-d, Hasjem is Eén.*” De koning gaf opdracht dat hij zou worden gedood.

Hij liet de zevende, de jongste zoon naar buiten komen. [Ook hij weigerde te buigen voor de afgod] „Omdat wij reeds aan G-d gezworen hebben dat wij Hem niet voor een andere godheid zullen inruilen, zoals er geschreven staat (Deut. 26:17): *Je hebt G-d vandaag toegezegd dat Hij jouw G-d zal zijn.* En net zoals wij tot Hem gezworen hebben, zo heeft Hij tot ons gezworen dat Hij ons niet zal uitwisselen voor een ander volk, zoals er geschreven staat (Deut. 26:18): *En Hasjem heeft je toegezegd dat je Hem tot een dierbaar volk zult zijn.*

Daarop zei de koning tegen het kind: „Als dat zo is, zal ik deze ring voor het afgodsbeeld gooien en jij zult hem oprapen, zodat er gezegd zal worden dat je de heerser hebt gehoorzaamd en heb gebogen voor de afgod.”

Het kind antwoordde: „Wee, jij heerser! Wanneer jij, die zelf uit vlees en bloed bestaat, vlees en bloed vreest als jijzelf, zou ik dan de Koning aller Koningen, de Heilige, geloofd zij Hij, de Koning van het Universum, niet vrezen?”

De koning gaf opdracht dat hij zou worden gedood. De Geleerden berekenden de leeftijd van dat kind en constateerden dat hij niet ouder kon zijn dan twee jaar en zes maanden en twee en een half uur... (*Jalkoet Sjim'oni*).

19. Zoals Hij gezegd heeft – [In Wajjikra 20:26:] „Jullie zullen heilig voor Mij zijn”

MISJNA VAN DE WEEK

PEA – HOOFDSTUK VIJF

Misjna 5:2

Wanneer een korenaar, die bij het maaien¹ met zijn top het staande graan kan bereiken, afgemaaid wordt samen met het staande graan, dan is hij voor de [land-]eigenaar. Zo niet, dan is hij voor de armen². Als een korenaar van *lèket* in een hoop [aren] terecht komt³, dan neemt hij⁴ *ma'aser* van een [andere] aar en geeft die aan de arme⁵. Rabbi Eliëzer heeft gezegd: hoe kan de arme iets ruilen wat niet in zijn bezit is?⁶ Echter hij⁴ geeft de arme het eigendom over de hele hoop en hij neemt *ma'aser* van een aar en die geeft hij hem.

שְׂבֻלַת שְׂבָקְצִיר וְרֵאשָׁה מְגִיעַ לְקָמָה, אִם נִקְצְרָתָ עִם הַקָּמָה, הֲרֵי הִיא שָׁל בְּעַל הַבַּיִת, וְאִם לֹא, הֲרֵי הִיא שָׁל עֲנָיִים. שְׂבֻלַת שָׁל לְקֹט שְׁנִתְעַרְבָה בְּגֵדִישׁ, מְעַשֵּׂר שְׂבֻלַת אַחַת וְנוֹתֵן לוֹ. אָמַר רַבִּי אֶלְיעֶזֶר, וְכִי הֵיבֵן הָעֲנִי הַזֶּה מִחֲלִיף הַדָּבָר שֶׁלֹּא בָּא בְרִשׁוֹתוֹ. אֵלֶּא מְזַכָּה אֶת הָעֲנִי בְּכָל הַגְּדִישׁ, וּמְעַשֵּׂר שְׂבֻלַת אַחַת וְנוֹתֵן לוֹ:

Aantekeningen bij Misjna 5:2

- 1. Een korenaar die bij het maaien** – Bij het maaien is een korenaar blijven staan, die niet werd afgemaaid, en de top van die aar reikt, als men hem buigt, aan het nog niet afgemaaide graan, dan is die van de landeigenaar (*RAV*). [D.w.z. als men de achtergebleven aar met het nog niet afgemaaide graan samen kanvast houden en afmaaien, dan is hij voor de landeigenaar]
- 2.** Want dan wordt hij tot de *lèket* gerekend (Volgens *Rambam*).
- 3.** En de hoop is nog niet vertiend.
- 4.** De landeigenaar
- 5. Dan neemt hij *ma'aser* van een aar en geeft die aan de arme** – Want men is verplicht hem iets te geven dat geschikt is [voor consumptie], zoals een aar van de *lèket*, want *lèket* is vrijgesteld van *ma'aserot*. En hoewel de graanhoop nog niet is gladgestreken [en dat is het moment voor het vertienden], is hij daar toch al *ma'aser* verplicht, zoals de eerste *ma'aser* op het koren die hij verplicht is ondanks dat het graan nog niet is gladgestreken. En hoe doet hij dit? Hij neemt twee aren uit de hoop, die vermengd is geraakt met de *lèket*-aar en hij zegt over één daarvan: „Wanneer dit de *lèket* is, dan is dat goed, [d.w.z. dan is hij voor de arme], maar zo niet, dan zit de *ma'aser* die ervan genomen moet worden in de andere korenaar”. En hij geeft die eerste aar aan de arme. [Dat wil zeggen, hij geeft een hele aar aan de arme en de *ma'aser* voor die aar neemt de eigenaar af van de andere aar, opdat de arme geen verlies lijdt, doordat de aar tussen de graanhoop van de eigenaar is gevallen. Volgens *Rambam* legt hij deze verklaring over elk van beide aren af en geeft hij één van de twee aan de arme]. En in de Jeroesjalmi staat dat wij vrezen dat beide aren *lèket* zijn en men kan geen *ma'aserot* afscheiden van iets dat daarvan vrijgesteld is, voor iets waarvoor men *ma'aser* verplicht is. Daarom neemt men nog een derde aar en zegt: „Als die twee, waarvan ik *ma'aser* genomen heb, allebei *lèket* zijn en dus geen *ma'aser* kunnen zijn, dan is deze derde aar de *ma'aser* voor de eerste (*RAV*) [En men geeft de tweede, of in het geval van drie aren de derde, als *ma'aser*].
- 6. Rabbi Eliëzer heeft gezegd: hoe kan de arme iets ruilen wat niet in zijn bezit is?** Rabbi Eliëzer stelt zijn vraag aan de andere Geleerden. Een rijke kan niet voor een arme iets verkrijgen, dus de arme heeft niet verkregen, dus hoe kan deze arme dan iets ruilen wat niet in zijn bezit is? Volgens jullie [Geleerden] moet de eigenaar de hele hoop overdragen aan de arme, op voorwaarde dat hij het teruggeeft. En de aar die *lèket* is, is nu van de arme en hij kan die ruilen voor een andere aar. Maar de Geleerden zeggen dat in dit geval degene die er geen recht op heeft [d.w.z. de eigenaar die geen recht heeft op de *lèket*] het kan verkrijgen voor degene die er wel recht op heeft [de arme], en wij beschouwen het alsof de *lèket*-aar daadwerkelijk in het bezit van de arme is gekomen [omdat de rijke landeigenaar dat hier doet ten behoeve van de arme] en zo kan de arme de *lèket*-aar ruilen voor een andere. De halacha is volgens de *Rabbanan* (*RAV*).

Misjna 5:3

Men mag niet rollen met (een) *tofeach*¹, aldus Rabbi Meïr. Maar de Geleerden staan het toe² omdat het mogelijk is.

אֵין מְגַלְגֵּלִין בְּטוֹפָחַ, דְּבַרֵּי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמֵיהֶם מִתִּירִין, מִפְּנֵי שְׂאֵפָשֶׁר:

Aantekeningen bij Misjna 5:3

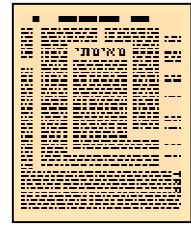
- 1. Men mag niet rollen met (een) *tofeach*:** *Tofeach* is volgens de *Rambam* een inferieur soort zaad, een soort gerst dat bij de oogst gerold wordt. Rabbi Meïr verbiedt het om deze plant samen met andere te rollen omdat de *lèket* van de goede oogst vermengd raakt met die van de inferieure plant en dat is een verlies voor de arme (*RAV*).
- 2. Maar de Geleerden staan het toe:** Omdat de *lèket* van de andere planten valt zoals van de *tofeach*. En de halacha is volgens de *Chachamim*.
Een andere verklaring: men mag geen water met een scheprad uit een put omhoogbrengen om zo het veld te irrigeren voordat de armen komen, omdat te veel water het veld en de *lèket* schaadt en de armen verlies lijden. Maar de Geleerden staan het toe omdat de armen hun deel, dat aan de landeigenaar volgens schatting door de geleerden is opgelegd, kunnen opeisen [zie Misjna 5:] (*RAV*).

Vit de Talmoed

De voornaamste onderwerpen van de Daf – Sjabbat 8a

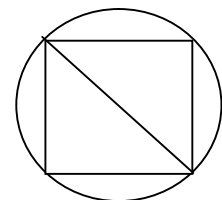
Als men iets op de tak van een boom gooit

Abbjé verwerpt deze suggestie. Hij heeft gezegd: In *resjoet hajachied* is iedereen het ermee eens, dat de halacha volgens Rav Chisda is [n.l. dat een voorwerp in *resjoet hajachied* niet tot rust hoeft te komen op een gebied met een oppervlak van minsten vier bij vier *tefachiem*]. Echter, waar Rebbi en de Geleerden in de Baraita over discussiëren, is een geval van een boom, die op *resjoet hajachied* staat, en waarvan de takken over *resjoet harabbiem* hangen en iemand die op *resjoet harabbiem* staat, gooit een voorwerp, dat terecht komt op één van de takken van die boom. Die tak is echter niet vier *tefachiem* dik. Volgens Rebbi is de man schuldig, omdat we de status van de takken beoordelen naar de status van de stam [en die stam staat in *resjoet hajachied*, en dus hebben de takken ook de status van *resjoet hajachied*, dus heeft de man gegooid van *resjoet harabbiem* naar *resjoet hajachied*.] maar de Geleerden stellen de werper vrij, want zij zeggen niet dat de status van de tak bepaald wordt door de status van de stam. [Volgens de Geleerden heeft de tak de status van het publiek terrein, waarboven hij hangt, en dus is de werper vrijgesteld. Maar als het voorwerp op de stam terecht was gekomen, dan waren zij het met Rebbi eens geweest, dat de werper schuldig is, ook al heeft de stam geen diameter van vier *tefachiem*. We hebben hier de Gemara verklaard volgens *Rasji's* tweede verklaring.]

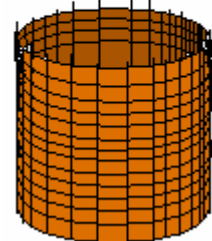

Als men een mand gooit

Abbjé heeft gezegd: als iemand, die op privéterrein staat, een rieten mand, die van tien *tefachiem* hoog, maar minder dan zes *tefachiem* diameter, op publiek terrein gooit, dan is hij schuldig, maar als de mand een diameter heeft van zes *tefachiem* (of meer), dan gaat hij vrijuit [want de mand is zelf een *resjoet hajachied*]. [Een mand is in het algemeen rond en een *resjoet hajachied* moet minstens vier bij vier *tefachiem* zijn. Om een vierkant van 4x4 binnen een cirkel te beschrijven, moet de cirkel minstens een middellijn hebben, die gelijk is aan de diagonaal van het vierkant van 4x4, d.w.z. $5\frac{3}{5}$ *tefach*. En Abbjé is het ermee eens, dat men geen *chata'at* hoeft te brengen als men een mand met een diameter tussen de $5\frac{3}{5}$ en 6 *tefachiem* zou werpen van *resjoet hajachied* naar *resjoet harabbiem*, hij rond alleen maar naar boven af (*Rasji*). In feite is de diagonaal van een vierkant met een zijde van 4 *tefachiem* geen $5\frac{3}{5}$ (5,6), maar $\sqrt{4^2 + 4^2} = \sqrt{32} = 5,6568$, maar dat maakt voor onze halacha verder niet veel verschil uit.]

Boven de rand
uitstekende
rietstengels

Rava heeft gezegd: Zelfs als de mand niet zes *tefachiem* diameter is [en dus een voorwerp is en geen *resjoet*], is de werper vrijgesteld, want het is onmogelijk dat niet één van de rietstengels boven de rand van de mand uitsteken [en dus boven tien *tefachiem* reiken, waardoor een deel van de mand zich in *makom patoer* bevindt. En men is alleen schuldig als het hele voorwerp in het gebied terecht komt, maar als een deel ervan in de ruimte boven de rand, dus meer dan tien *tefachiem* boven de grond terecht komt, is men *patoer*. Zie tekening rechts.]

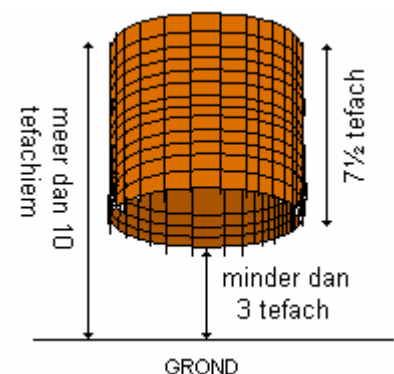
[Het bovenstaande gold voor het geval van de mand op zijn bodem terecht komt.]

Wanneer de mand opgekeerd terecht komt, op zijn rand en de mand is iets meer dan zeven *tefachiem* hoog, dan is de werper schuldig [want hij heeft dan een voorwerp van *resjoet hajachied* naar *resjoet harabbiem* gegooid]. Maar als de mand $7\frac{1}{2}$ *tefach* hoog is, is hij *patoer*.

[De reden hiervoor is, dat men, t.g.v. het principe van *lavoed* de mand beschouwt alsof hij boven tien *tefachiem* terecht gekomen is. Volgens het principe van *lavoed* wordt een ruimte van minder dan drie *tefachiem* als gesloten beschouwd. Dit hebben we overgeleverd gekregen via de Mondelinge Leer van Mosjé van Sinai. Bijvoorbeeld: wanneer de wanden van een soeka tot drie *tefachiem* boven de grond reiken, dan worden ze beschouwd alsof ze tot de grond doorlopen.

Wanneer een mand van $7\frac{1}{2}$ *tefach* hoog op *resjoet hajachied* in de lucht gegooid wordt, en met zijn opening naar beneden valt, dan is de bodem van de mand nog boven tien *tefachiem* boven de grond, wanneer de rand van de mand op iets minder dan drie *tefachiem* boven de grond komt. Op dat moment wordt de wand van de mand beschouwd alsof hij al op de grond staat, terwijl zijn bovenkant (de bodem) boven de tien *tefachiem* boven de grond uitsteekt in *makom patoer*. En daar men alleen maar schuldig is als het hele voorwerp in *resjoet harabbiem* terecht komt, is hij nu vrijgesteld. Dit principe van *lavoed* geldt alleen voor wanden. Daarom geldt het hier alleen als de mand omgekeerd naar beneden valt.]

Rav Asji werpt tegen: Zelfs als de mand $7\frac{1}{2}$ *tefach* hoog is, is de werper schuldig, want de wanden van de mand zijn bedoeld om iets in de mand te houden, niet als scheidingswand [en het principe van *lavoed* geldt daarom hier niet].

Een paal van 9 tefachiem

Oela heeft gezegd: Wanneer een paal op publiek terrein minder dan drie *tefach* hoog is, zal men er overheen stappen, en dan hoort hij bij *resjoet harabbiem*, en als hij tussen de drie en negen *tefach* hoog is, zal men er niet overheen stappen en ook zijn last niet verzetten. De bovenkant van de paal is dan *makom patoer*. Maar een paal van negen *tefachiem* hoog, die op publiek terrein staat, en waar het publiek regelmatig gebruik van maakt om zijn last op zijn rug te

verzetten, is *resjoet harabbiem* en wie daar een voorwerp op gooit, is schuldig. [D.w.z., men zal de last op zijn rug een moment op het paaltje zetten, om de last wat te verplaatsen (*Rasji*), bijvoorbeeld om die over te nemen van de ene schouder op de andere. Een paal van meer dan drie, maar minder dan negen tefachiem hoog is, wanneer hij een doorsnede heeft van 4×4 is het *karmeliet* en bij minder dan dat, is het *makom patoer*. Een voorwerp dat in *resjoet harabbiem* staat, heeft dezelfde status als het regelmatig door het langskomende publiek gebruikt wordt.]

Rav Josef verklaarde dat een kuil in de grond van *resjoet harabbiem* van negen tefach diep, net als een paal van negen tefach hoog, *resjoet harabbiem* is. [Men zal er tijdelijk zijn last in bewaren (*Rasji*).]

Rava zei: wat voor een paal van negen tefach geldt, geldt niet voor een kuil van negen tefach diep, zelfs niet als het af en toe gebruikt wordt, want dit is een geforceerd gebruik, en dat telt niet. [Het wordt alleen als zodanig in geval van nood gebruikt (*Rasji*).]

Rav Ada bar Matna valt Rava hierover aan: Een Baraita leert: WANNEER EEN DOOS, TIEN TEFACHIEM HOOG EN VIER TEFACH BREED OP PUBLIEK TERREIN LIGT, DAN MAG MEN NIET IETS UIT DE DOOS HALEN EN HET OP HET PUBLIEKE TERREIN LEGGEN, OF OMGEKEERD [want een doos van die afmetingen is een *resjoet hajachied*]. MAAR WANNEER DE AFMETINGEN MINDER DAN DAT ZIJN, DAN MAG MEN ER EEN VOORWERP UITHALEN EN OP PUBLIEK TERREIN LEGGEN OF OMGEKEERD, EN HETZELFDE GELDT VOOR EEN KUIL. Wordt de kuil hier niet vergeleken met de doos en betreft dit niet een kuil van minder dan tien, dus ook negen tefach diep?

De Gemara antwoordt: Nee, het betekent dat ook een kuil van tien tefachiem diep en vier wijdt, *resjoet hajachied* is.

Hij (Rav Ada) viel Rav hierover opnieuw aan:

(Daf 8b volgende week)

Praktische Halacha

Deel één: Het gedrag in de ochtend

HOOFDSTUK 1: Het opstaan 's morgens vroeg

Modé ani

2. Ook wanneer men in bed ligt, behoort men zich bewust te zijn voor Wie men ligt. Zodra men uit zijn slaap ontwaakt behoort men zich de gunsten die Hasjem, Zijn naam is geprezen, hem bewezen heeft, zich te herinneren. Hij heeft hem namelijk zijn ziel terug gegeven, die hij Hem [de vorige avond] in bewaring heeft gegeven, toen hij vermoeid was. G'd heeft hem zijn ziel vernieuwd en verfrist teruggegeven, om Hem, Zijn naam is geprezen, te dienen en wel met al zijn kracht en gehele inzet, de hele dag, want dat behoort het streven van de mens te zijn. Zoals er is gezegd [Echa 3:23]: “*Zij zijn iedere morgen nieuw, groot is Uw trouw*”. Dit betekent: iedere morgen opnieuw wordt de mens als een nieuw schepsel herschapen. Daarvoor behoort men met zijn hele hart G'd, geprezen is Hij, te danken. Terwijl men nog op zijn bed ligt, direct nadat hij is wakker geworden,⁴ dient men te zeggen: “*Modé ani lefanecha melech chai wekajam, sjechézarta bi nisjmati bechemla, rabba emoenatecha*” [vert.: Ik dank U, eeuwig levende Koning, dat u mijn ziel met liefde heeft teruggegeven, groot is Uw trouw] (Alhoewel zijn handen nog niet schoon zijn, mag men dit toch zeggen, omdat de naam van G'd hierin niet voorkomt). Men behoort even te onderbreken tussen het woord *bechemla* en het woord *rabba*⁵.

3. Jehoeda ben Téma heeft gezegd: „Wees zo moedig als een luipaard, licht als een arend, snel als een hert en sterk als een leeuw om de wil van uw Vader, Die in de hemel is, te vervullen”.

De verklaring van *wees moedig als een luipaard* is, dat men zich niet moet schamen als men G'd, Zijn naam is geprezen, dient in de aanwezigheid van mensen die hem bespotten. Men moet in geen geval met hun redetwisten, omdat grofheid een afschuwelijke eigenschap is. Het is nimmer passend om hiervan gebruik te maken, zelfs niet voor de dienst van Hasjem, g.z.H., want men zou zich dan deze eigenschap van grofheid tot een gewoonte kunnen maken, ook wanneer het niet is voor de dienst van Hasjem, g.z.H. (*Beet Joseef*) [M.B. 1:5]. Let wel, de *Beet Joseef* spreekt alleen over een *mitzwa* die men voor zichzelf doet, terwijl men de spot met hem drijft. Dan hoeft hij zeker geen behoefte te voelen om hen te bespotten of met hen te twisten. maar wanneer hij zich bevindt in een plaats van ongelovigen, die in opstand komen tegen Tora en die een regeling voor de stad willen instellen, om zo het volk van G-ds wil af te houden, en hij begon in vrede [met hen te redetwisten], maar zij willen niet naar zijn woorden luisteren, daarover heeft de *Beet Joseef* het niet. Dan is het een *mitswa* om hen te haten en met hen te twisten en hun plannen te dwarsbomen op alle mogelijke manieren, en Koning David, vrede zij met hem, zei [Tehilliem 139:3]: „Zij die U haten, Hasjem, haat ik hen niet, en twist ik niet met diegenen die tegen U opstaan? Ik veracht hen met de diepste haat, als mijn eigen vijanden [beschouw ik hen]”.⁶

Bronnen van de Halacha

1. M.B.1:4; 2. KSA 1:1; 3. Sj. A. HaRav II 1:4; 4. Sj.A. HaRav I:6; 5. KSA 1:2; 6. Béoer Halacha 1:1